

ENHET
Enheten för Avtalsfrågor
HANDLÄGGARE
Sofie Rehnström

DATUM
2020-04-20
ERT DATUM
2019-12-17

DIARIENUMMER
20190337
ER REFERENS
Ju2019/04217/L2

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän
förmögenhetsrätt
Kanslirådet Henrik Holmberg

LOs yttrande över Konkursförfarandet, Ds 2019:31

Sammanfattning av LOs ställningstagande

LOs yttrande omfattar de förslag som bedöms ha betydelse för LO-kollektivet.

LO anser det behövt att den som önskar viss konkursförvaltare måste ange skälen för det.

LO är positiv till förslaget med elektronisk hantering av konkursansökan och handläggningen av konkursärenden.

LO anser en motsvarande ventilregel enligt 12 § första stycket tredje meningen förmånsrättslagen även bör införas i 12 § tredje stycket förmånsrättslagen.

LO anser att förslaget om koncentration av konkursärenden till vissa domstolar kan få såväl negativa som positiva konsekvenser för arbetstagarkollektivet men att de negativa konsekvenserna eventuellt kan motverkas bland annat genom tekniska lösningar.

LO anser att det är positivt att konkursförvaltaren ska redovisa gäldenärens skulder och även ange prognosen för eventuell utdelning i konkursen i bouppteckningen.

LO anser att det är positivt att konkursförvaltaren övertar ansvaret för bevakningsförfarandet.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

LO anser att det är bra att det råder bevakningsfrihet för vissa fordringar. LO bedömer dock att det är viktigt att det klargörs och tydliggörs vem som har att bevaka vilka fordringar och under vilka förutsättningar.

LO anser att det är positivt att ansvaret för avskrivningskostnaderna avskaffas.

LO avstyrker förslaget att höja beloppsgränsen för utbetalning av små utdelningsbelopp.

LO anser att det är positivt att ansökningsavgiften vid rättslig prövning av lönegaranti tas bort.

LO anser att det är övervägande negativt att konkursförvaltaren ska företräda staten i mål om lönegaranti samt att ärendelagen ska tillämpas och avstyrker dessa förslag.

Konkursförfarandet

Val av konkursförvaltare (4.1)

En utredning är sedan tidigare tillsatt för att se över om kraven på rekonstruktörer behöver skärpas, bland annat gällande val av rekonstruktör.

Vid hantering av konkurser och frågor om lönegaranti har förbunden och arbetstagarna erfarit att konkursförvaltare i allt för hög utsträckning godtar och litar på arbetsgivarens uppgifter i förhållande till de uppgifter som arbetstagarna lämnat. Det kan vara fråga om anställning har förelegat, anställningsvillkor, hur arbetstagaren har arbetat samt om betalning har skett. Följden blir att arbetstagarna tvingas att väcka talan för att kunna få ersättning ur lönegarantin. Det finns även konkurser, i vilka arbetsgivare som upprepade gånger har försatts i konkurs har begärt och fått samma konkursförvaltare, där förbunden har misstänkt att det förekommer oegentligheter. Det har även förekommit att konkursförvaltare vid avveckling av boet inte har sett till de skyldigheter som följer av 7 kap 8 § andra stycket, det vill säga att vid avvecklingen ta hänsyn till vad som långsiktigt kan främja sysselsättningen, genom att sälja verksamheten till de tidigare ägarna av rörelsen. Inte heller har offentligt anbud enligt 8 kap 7 § konkurslagen anordnats vid sådan försäljning till de tidigare ägarna.

LO anser därför att det är nödvändigt att den som önskar viss förvaltare eller rekonstruktör måste ange och motivera skälen för detta.

Elektronisk konkursansökan med mera (4.2.1 och 4.2.2)

Arbetstagarna har, om en arbetsgivare försätts i konkurs eller om det beslutas om företagsrekonstruktion, rätt till statlig lönegaranti förutsatt att de tidsfrister som anges i förmånsrättslagen och lönegarantilagen har hållits. Tidsfristerna är snäva och kräver ett skyndsamt förfarande. En möjlighet att, som föreslås, elektroniskt kunna ansöka om konkurs torde underlätta och effektivisera hanteringen av konkursansökningar, vilket skulle bidra till att arbetstagarna har en bättre möjlighet att få sina fordringar ersatta av lönegarantin. LO är därför positiv till förslaget.

När det gäller förmånsrätt och möjligheter till lönegaranti gäller mycket korta frister som arbetstagarna måste agera inom. Dessa frister i 12 § förmånsrättslagen förkortades den 1 januari 2004 innebärande bland annat att om fordran är otvistig så ska konkursansökan lämnas in inom tre månader från det att fordran tjänats in. Många gånger delges en betalningsupplmaning enligt 2 kap 9 § konkurslagen för att ansöka om konkurs. Ibland går det emellertid inte att nå arbetsgivaren med sådan betalningsupplmaning, eftersom denne har avvikit eller håller sig undan. Ett undantag, en ventilregel, har därför införts för de situationer där arbetstagaren inte kunnat nå arbetsgivaren med en betalningsupplmaning och därigenom riskerat att förlora lön och andra ersättningar. Undantaget och skyddet innebär att om arbetstagaren inte har kunnat nå arbetsgivaren med en betalningsupplmaning ska istället den längre tid som bedöms som skälig gälla. Denna möjlighet gäller dock endast vid otvistiga fordringar och inte om fordran har varit föremål för tvist. Om fordran har varit tvistig har arbetstagaren att, senast två månader efter att tvisten slutligt har avgjorts, ansöka om konkurs. På samma sätt som när det gäller otvistiga fordringar kan det, efter att en tvist slutligt har avgjorts, många gånger vara svårt att delge betalningsupplmaning, vilket negativt går ut över löneskyddet. Den korta tidsfristen att ansöka om konkurs efter tvisteslut försämrar dessutom möjligheterna för parterna att träffa överenskommelser med avbetalningsplaner om sådana behövs för att nå en lösning. Situationen blir i sig tvistedrivande och kan leda till onödiga konkurser. LO anser därför att motsvarande ventilregel bör införas för tvistiga fordringar.

Koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter (15.7)

Utredningen föreslår att antalet tingsrätter med behörighet att pröva konkursärenden ska begränsas.

Det är sällan som en arbetsgivare medger en ansökan om konkurs, varken före eller vid en konkursförhandling. Ofta uteblir arbetsgivaren från konkursförhandlingen med följd att konkursförhandlingen kan komma att ställas in och sättas ut vid annan tidpunkt.

Tingsrätterna har vid bristande delgivning olika förhållningssätt till att besluta om att ställa in sammanträdet i förväg eller först vid konstaterad utevaro. En arbetstagare som ansöker om att försätta arbetsgivaren i konkurs måste styrka sin behörighet därtill. Nästintill uteslutande görs det genom förhör med arbetstagaren tillsammans med förekommande skriftlig bevisning. Arbetstagaren måste då inställa sig personligen. Om förhandlingen ställs in på plats måste arbetstagaren inställa sig på nytt vid ett senare tillfälle. Förslaget kan, mot bakgrund av ovanstående, komma att innebära onödig tidsspilla och ökade kostnader för inställelse och resor.

LO anser att det är positivt om förslaget kommer att innebära en snabbare och bättre handläggning av konkursärenden hos tingsrätterna. LO anser det däremot som negativt att risken för onödig tidsspilla och höjda kostnader ökar. Med tydliga riktlinjer till tingsrätterna om och när förhandlingar ska ställas in och om möjligheten att delta på distans klargörs och säkerställs borde detta problem kunna motverkas.

Konkursförvaltarens bouppteckning (5.1)

För att säkerställa att samtliga arbetstagare kallas och hålls informerade som enskilda borgenärer i den fortsatta processen är det viktigt att förvaltaren fortsatt säkerställer att varje arbetstagare med lönefordringar som inte omfattas av lönegaranti tas med i förteckningen.

LO anser det därför som positivt att det tydliggörs att konkursförvaltaren i bouppteckningen ska redovisa gäldenärens skulder och även ange prognosen för eventuell utdelning i konkursen.

Bevakningsförfarandet (9)

Konkursförvaltaren föreslås ta över ansvaret för handläggningen av bevakningsförfarandet från domstolarna.

Ett förvaltarlett och mindre formbundet förfarande medför en förenklad och mer effektiv handläggning. Utökad ansvar och utökade befogenheter för konkursförvaltaren att försöka nå förlikning under bevakningsförfarandet främjar en mer effektiv tvistelösningsprocess. LO är därför positivt inställd till att konkursförvaltaren övertar ansvaret för bevakningsförfarandet.

Bevakningsfrihet (9.3.2)

Vissa fordringar behöver inte bevakas, till exempel otvistiga fordringar som har förmånsrätt. Förutsatt att konkursförvaltaren i bouppteckningen eller annan särskild förteckning har lämnat uppgift om en insättningsborgenärs fordran i en banks konkurs så behöver inte heller

sådana fordringar bevakas. Nuvarande bestämmelser om bevakningsfrihet för insättnings- och försäkringsborgenärer ska utformas på motsvarande sätt. Bevakningsfriheten i livförsäkringsföretags och tjänstepensionsföretags konkurs ska även gälla andra ersättningsberättigade än försäkringstagare.

Bevakningsfriheten kommer enligt föreslagen att beröra arbetstagarna, inte i deras egenskap av arbetstagare, utan som förmånstagare till tjänstepension vilket är positivt. Det är även positivt att det tydliggörs att insättningsborgenärerna, vilka kan vara förbundens medlemmar, under angivna förutsättningar inte behöver bevaka fordringarna.

Det råder tyvärr oklarhet bland konkursförvaltarna vilka fordringar som de ska bevaka för arbetstagarnas räkning eller om de ska bevaka några fordringar överhuvudtaget. Denna oklarhet riskerar att leda till att arbetstagarna åsamkas rättsförluster. Det är därför av vikt att det klagörs vem som har att bevaka vilka fordringar och under vilka förutsättningar.

Det är fortsatt så att endast fordringar som upptagits i förteckningen bevakas. Det är därför viktigt att samtliga fordringsägare får del av bevakningsförteckningen för att kunna bevaka sin rätt. Kravet på egen bevakning kvarstår i de fall fordran inte är upptagen i förteckningen eller till ett för lågt belopp.

En borgenärs ansvar för konkurskostnaderna (18.4)

Utredningen föreslår att sökande borgenär, med undantag för staten och den vars fordran omfattas av lönegaranti, ska stå för en större del av kostnaderna vid avskrivningskonkurser än för närvarande.

Kostnadsansvaret för arbetstagare kommer då att utökas i de fall lönefordran som läggs till grund för ansökan inte omfattas av rätten till lönegaranti. Eftersom möjligheten till utdelning ofta är begränsad kan arbetstagarna i dessa situationer komma att avstå från att ansöka om konkurs med en rättsförlust som följd. LO anser att detta är negativt.

Om arbetstagaren haft rätt till lönegaranti så har kostnaderna för avskrivning av konkursen ersatts av lönegarantin och då efter beslut av konkursförvaltaren. Genom att helt avskaffa ansvaret för kostnaderna vid sådana förhållanden så förenklas handläggningen i denna del, vilket är positivt.

Beslut om arvode (10.2.2 och 10.3.2)

Utredningen föreslår att konkursförvaltaren ska få ett utvidgat ansvar för konkurshanteringen och även fler uppgifter att sköta. Detta kan komma att medföra en kostnadsökning för konkursförvaltningen. En sådan kostnadsökning kommer att belasta såväl arbetstagarnas som övriga borgenärers rätt och möjlighet till utdelning. Att ersättningen till konkursförvaltaren är skälig är därför av vikt.

Det föreslås att tillsynsmyndigheten ska besluta om konkursförvaltarens arvode vid avskrivningskonkurser och i de fall ingen invändning framförs mot förvaltarens utdelningsförslag. I annat fall ska tingsrätten pröva frågan om förvaltarens arvode i samband med prövningen av utdelningsförslaget.

Oavsett vilken aktör som beslutar om konkursförvaltarens arvode så måste, mot bakgrund av ovanstående, anspråken granskas noga.

Utbetalning av små utdelningsbelopp (10.4.1)

Om den utdelning som en borgenär har rätt till understiger visst belopp ska beloppet inte betalas ut utan fördelas på övriga utdelningsberättigade borgenärer. Beloppet föreslås höjas till 300 kr vilket kommer att påverka arbetstagarna, som många gånger kan ha en ansträngd ekonomi, negativt. LO anser att förslaget inte bör genomföras.

Lönegaranti***En ny ordning för överprövning i domstol (16.2 och 16.3)***

Utredningen föreslår att en arbetstagare eller tillsynsmyndigheten ska kunna pröva konkursförvaltarens lönegarantibeslut genom att överklaga detta till tingsrätten i stället för, som i nuvarande ordning, att väcka talan om saken. Om enbart arbetstagaren överklagar beslutet ska konkursförvaltaren eller, om det är fråga om en företagsrekonstruktion, rekonstruktören vara den som företräder staten i domstolsprocessen. I annat fall ska staten företrädas av tillsynsmyndigheten. I fråga om rättegångskostnader ska rättegångsbalkens regler tillämpas.

Eftersom prövningen föreslås ske genom ett överklagande kommer den som vill få beslutet överprövat inte längre att behöva betala någon ansökningsavgift. Arbetstagarnas möjligheter att få sin rätt prövad begränsas för närvarande genom att de är tvungna att betala en ansökningsavgift som dessutom höjdes kraftigt för några år sedan. Det förhållandet att skyldigheten att betala ansökningsavgift tas bort anser LO vara positivt. Det är även positivt att arbetstagarna fortsättningsvis

normalt sett, och det även i gränsöverskridande fall, endast ska riskera att stå för sina egna rättegångskostnader i tvister om lönegaranti.

Att konkursförvaltaren föreslås företräda staten kan i och för sig vara bra med anledning av att den som fattat beslutet även bör vara den som är bäst insatt i ärendet. Mål om lönegaranti handläggs idag som dispositiva tvistemål och föreslås även göra så med möjlighet för parterna att träffa överenskommelser. LO ser det dock som problematiskt att den som har beslutat om lönegaranti även ska företräda staten i tvister om samma beslut. Det kan befaras att konkursförvaltaren inte kommer att ändra sin uppfattning i processen och att möjligheterna att träffa överenskommelser därmed kommer att begränsas med ökade processkostnader som följd. Det föreligger även en uppenbar risk för ökade kostnader för konkursförvaltningen till nackdel för borgenärerna mot bakgrund av att konkursförvaltaren till skillnad från staten ska ersättas för sitt arbete. LO ställer sig negativ till förslaget att staten ska företräddas av konkursförvaltaren eller rekonstruktören vid en överprövning av lönegarantibeslutet.

Tillsynsmyndigheten bör fortsatt ha en betydande roll i processen. Att endast låta tillsynsmyndigheten höras om konkursförvaltaren eller rekonstruktören anser att det finns skäl till det är inte tillräckligt för att säkerställa den insyn som myndigheten bör ha i lönegarantiärenden. Förslaget bör därför ändras så att det ska vara obligatoriskt för tillsynsmyndigheten att yttra sig i processen utom i fall då detta framstår som obehövt.

Val av processlag (15.6.2)

Vid handläggning i domstol av konkursärenden ska lagen om domstolsärenden tillämpas, om inte annat föreskrivs i konkurslagen. Detta ska gälla såväl i ärenden som inleds i tingsrätten genom ansökan eller överlämnande som i ärenden som inleds där genom överklagande.

Till skillnad från rättegångsbalken utgår ärendelagen från ett skriftligt förfarande. Det är i och för sig möjligt att begära muntlig förhandling men en sådan begäran kan avslås om rätten finner det obehövt. I tvister om lönegaranti är det mer regel än undantag att arbetstagarna måste höras för att bland annat styrka när, var och hur de har arbetat samt vad som avtalats beträffande arbetsvillkor. Även annan muntlig bevisning i form av fackliga företrädare och arbetskamrater kan förekomma. LO bedömer att tillämpningen av 14 § ärendelagen, som ger domstolen rätt att avslå en begäran om sammanträde i fall då det bedöms obehövt, riskerar att försämra arbetstagarnas möjlighet att få sin sak

prövad på ett rättssäkert sätt. Användandet av 14 § ärendelagen bör därför ske mycket restriktivt.

När det gäller tvister om lönegaranti är det även av särskild vikt att målens dispositiva karaktär framhålls för att möjliggöra förlikningar i möjligast mån. Det är enligt LOs mening negativt att domstolarnas skyldighet enligt rättegångsbalken att verka för en förlikning mellan parterna inte längre kommer att ha direkt tillämpning på processen när denna istället ska handläggas enligt ärendelagen. Följden av detta kommer att innebära att handläggningstiderna utökas och att processkostnaderna blir högre.

LO anser mot bakgrund av ovanstående att förslaget inte bör genomföras.

Vissa formkrav i konkursförfarandet (17.5)

LO anser det positivt att konkurslagen ändras för att möjliggöra elektronisk hantering i större utsträckning.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Sofie Rehnström